Ne davajte v kryvdu pudlaśkie „g”

Jan Maksimjuk

Zachotiêłosie mniê napisati kilka bloGuv pro nekotory Gramatyčny problemy pudlaśkoji movy. Štoraz bôlš ludi začynaje pisati po-pudlaśki, a pokôlko nichto jich ne včyv pisati po-svojomu v školi, to zrozumiêło, što vony vžyvajut raznych – skažemo odkryto: nenormatyvnych – pravopisuv. My na Svoja.orG proponujemo, jak nam zdajetsie, chorošu i obdumanu normu, i naveť pudlaśku Gramatyku z pravopisom my postavili na storônku zadarmo, ale ž my i rozumiêjemo, što diś nichto nijakich Gramatyk ne čytaje, bo zadovho i zatiažko. A tomu ja choču ode podati paru Gramatyčno-pravopisnych poraduv u trochi lokšuj formi, do kotoroji disiêjšy lude bôlš pryvykli, čym učorašni, tzn., takije jak ja.

Peršy bloG bude pro vžyvanie zvuku i Grafemy „g” u pudlaśkuj movi. Jak vy vže napevno zavvažyli, bez „g” my ne možemo v našuj movi obujtisie. Pišemo tak, jak hovorymo – „bloGa”, „Gramatyka”, „deGradacija”, „Grecija”, „Guma”... Faktyčno vsiê słova z „g”, kotory prychodiat do nas čerez pôlśku movu z anGielśkoji, francuśkoji, Grećkoji čy łacińskoji, zachovujut v vymovi i napisani oryGinalne „g”. I takaja povinna byti norma. U pudlaśkuj movi vybuchnoje G ne redukujetsie do frykatyvnoho H, jak u biłoruśkuj abo ukrajińskuj, a zostajetsie takoje, jak je.

Značyt, z usiêmi spuvčasno pozyčuvanymi z-za hranici słovami sprava jasna – zostajetsie oryGinalne „g”: doG, Grenada, GlasGow, Gravitacija, booGie-wooGie, etc.

A što z inšymi słovami, kotory my pozyčyli od inšych raniêj? U jakich słovach hovoryti i pisati „g”, a v jakich „h”?

Prosto treba takije słova vypisati i zapometati. Jich ne tak mnôho. Ot ja zaraz i vypišu, jak mniê zdajetsie, perevažnu bôlšosť pudlaśkich słôv, u jakich zostałosie „g”. To velmi fajny słova, a tomu ne bude nijakoho problemu, kob jich zapometati.

O-to vony (ja podaju pryzvuk pry kažnum słovi, a pry nekotorych i značenie po-pôlśki, bo dobre

viêdaju, što na movnu intuiciju sered pudlašukôv vže ne možna spodivatisie):

basałýga *(ktoś zwalisty)*, **čemergiés** *(samogon)*, **galóš**, **gárneć** *(naczynie o pojemności 4 litrów)*, **gaz** *(nafta)*, **gazník** *(lampa naftowa)*, **giemzá** *(gatunek skóry)*, **giez**, **gílza**, **gíra**, **glans**, **głuchí**, **głúša** *(knieja)*, **gmína**, **gniády**, **gomzá** *(kawał masła albo sera)*, **gorýcia** – **gôr** *(jedwabna nitka do wyszywania)*, **graf**, **grafínia**, **gráfka** *(agrafka)*, **grúby**, **gulgotáti**, **gumák** *(wóz na gumowych kołach)*, **gurýsta nohá** *(stopa z wysokim podbiciem)*, **gvjázda** *(do kolędowania)*, **ogałúšyti** *(poobrywać)*, **ogaráčyti** *(usiąść okrakiem)*, **sołygáti** *(szybko połykać)*, **vagováti** *(niedomagać)*, **gałóša** *(nogawka)*, **gamóła** *(tępak)*, **grácy** *(gracki)*, **dzýga** *(bąk - zabawka)*, **zagrubiêti** *(zajść w ciążę)*, **sóvgatisie** *(ślizgać się)*, **sóvganka** *(ślizgawka)*, **glísty**, **gúla**, **gúzik**, **guź**, **gánok**, **légar**, **gábli**, **gilgotáti** *(łaskotać)*, **gorsét**, **grunt**, **gumôveć**, **kolegovátisie**, **obcéngi**, **głušéć**, **gápa**, **garága** *(ktoś nieforemny)*, **giégnuti** *(odwalić kitę)*, **gozď**, **łágotki** *(łakocie)*, **ógier**, **pódług** *(według; w porównaniu z)*, **gruchotáti**, **gzítisie**, **žegnátisie** *(czynić znak krzyża)*, **angiélśki**, **bagáž**, **bázgrati**, **cégła**, **cýngiel**, **fastrýga**, **fatygovátisie**, **fíga**, **koléga**, **môzg**, **nagábati**, **švágor**, **gandóryti** *(gawędzić)*.

U pudlaśkuj movi je pary słôv, u kotorych musovo odrôznivati „g” od „h”, kob zrozumiêti, pro što ide rozhovôr. Naprykład: gôr *(jedwabna nitka do wyszywania)* – hôr *(dopełniacz słova „hory”)*; góli *(gole)* – hóli *(gałęzie)*. Rozumiêjete vže, nakôlko „g” važne dla našoji movy?

Do nastupnoho Gramatyčnoho bloGa.

Jak czytamy alfabet podlaski

Język podlaski zapisujemy zmodyfikowanym alfabetem łacińskim, różniącym się nieco od alfabetu polskiego. Poniżej podajemy zasady czytania liter, które nie występują w alfabecie polskim, oraz tych, których wymowa w gwarach podlaskich różni się od wymowy literackiej w języku polskim.

Litery ***Č č, Š š, Ž ž*** czytamy odpowiednio jak polskie ***Cz cz, Sz sz, Ż ż***.

Litery ***Ď ď, Ť ť*** czytamy odpowiednio jak ***miękkie d, t*** w języku rosyjskim (***дь, mь***).

Literę ***V v*** czytamy jak polskie ***W w***.

Literę ***H h*** czytamy dźwięcznie, to znaczy jak ***dźwięczny odpowiednik głoski Ch ch.***

Literę ***Ł ł*** czytamy bez zaokrąglenia warg, dotykając językiem przednich zębów, jak ***Л л*** w języku białoruskim lub rosyjskim.

Dyftong ***Ô ô*** czytamy zaczynając od ***u*** i szybko przechodząc do ***o***.

Dyftong ***IÊ iê*** czytamy zaczynając od ***i*** i szybko przechodząc do ***e***.

Dyftong ***Ê ê*** czytamy zaczynając od ***y*** i szybko przechodząc do ***e***.

Pozostałe litery alfabetu podlaskiego czytamy jak odpowiednie litery w alfabecie polskim.

Wspierajmy Svoja.org

Niniejszą lekturę pobraliście Państwo z biblioteki serwisu Svoja.org lub zrobiła to osoba, od której otrzymaliście Państwo ten plik. Wszystkie zasoby Svoja.org znajdują się w domenie publicznej, korzystanie z nich jest wolne od opłat.

Serwis Svoja.org założyliśmy na przełomie lat 2007 i 2008 z myślą o ratowaniu języka podlaskiego i jego dziedzictwa. Misję tę staramy się realizować w sposób maksymalnie spójny i uporządkowany, tzn. nadając temu mówionemu dotąd językowi formę literacką, własny alfabet i kodyfikację gramatyczną oraz utrwalając jego specyfikę i bogactwo syntaktyczne. To ostatnie zadanie realizujemy poprzez publikację tekstów oryginalnych oraz przekładów światowego dziedzictwa literackiego.

Nigdy nie zakładaliśmy, że będziemy zarabiać na tej działalności, i nie zamierzamy tego robić. Swoją pracę traktujemy jako spłatę długu wobec przodków, którzy nie dysponując dobrodziejstwami technologii zachowali nasz język do obecnych czasów i pokoleń potencjalnych użytkowników. Uważamy, że konsekwentne wprowadzanie języka na salony świata cyfrowego i jego „zadomowianie” w realiach epoki komunikacyjnej daje pewne nadzieje na dalsze [prze]trwanie.

Jeśli po lekturze e-booka, czytają Państwo również ten dodatek i mają podobne przemyślenia, to jakaś część naszej misji została wykonana.